

TOBAKA

Wezle zażej – zabédowôł i pòdôł pùdetkò jesz rôz Wòjkòwi. Nen wzqł je do rãczy i téz zażił so malinkq przikã. Nie darwôł długò ždac i zarò skrzëwia mù sã mùnia, pò czim czëc bëfo czile glosnëch czichniãców.

– Ala diachle – rzekł Wòjk ze łzama w òczach – wezkòj le to. Jò ju tegò wiãcy niechc!

Chto nie tobaczi, ten nick nie znaczi. Tak prawie prawiq Kaszëbi. Pòmògò na wiele a nié za wiele. Za pòrà złotëch. Na benzynowi stacje do kùpianiò. A różnisté òne sã. I szëchtle różné. Jasno-mòdré, biòté, czòrné a... czerwioné. Ta òstatnò je dlò tëch, co na òstro lubiq. Jiny chiżni, przed zażëcym czerwiony, mùszq nogòwczci zarzeszëc, bò czej czichnq – całi majestat spòdkã pùdze. Jò tam lubiã czòrnq. Tak jakòs mie szmakò. Nié, nie jém ji. Wcygóm do nosa. Do kòzdi dzurczy òsobno. Czasã nawetka do òka. Le nié dlò òka. Napròwdã jã lubiã. Czedë sã zażiwò? Tej, czej sã

Tobakã kòzdi sòm so mùszci nasëpac. Z rogù, co niejedna krowa òddała za niego swòje klãpié žëcé.

cygarete pòli – pòwiéta. Pròwda, równak tobaka je kqsk wigòdniešzò, chòcò człowiek je przë tim barzi ùnužłony. W całoscë, ga sã zażiwò òbczas jazdë àutołã. Bële reklënka na drodze i człowiek je jak w Pòpielc òbsëpóny. A przë więksim zòkrãce i pasażëra mò „zażëté”. Do kònsumpcje tobaczi nie je nòt ògnia jak przë cygaretach. Kqдка jinąd sã téz tã „dobroc” z adostòwò do bëna człowieka. Cygareta – bez lëpë, a tobaka – przez kózer. Sã bòdòj tobaczi, co sã je do gãbë bierze a dzegwi², ale jak te zãbiska pòzni wëzdrzq...?! A jaczi je chùch?! Pò tobace leno sã czichò a tej-sej mòže òczë szczypiq. Bëlno je miec ze sobq jaczi sznëpeluk, nòlepi w grochë a jesz lepi wiòldzi jak žòdzel, cobë na dłëgszq chwilã sygnqł. Bòdòj sã taczci pòzni, pò wielerażnym fùlowanim, wëcygò z taszë, rozwijò, strzãsnie skrëszonq tobakã a... dali mòže kòrzëstac. Tobakã kòzdi sòm so mùszci nasëpac. Z rogù, co niejedna krowa òddała za niego swòje klãpié žëcé. Na rãkã, z górë, krótkò czikca. Nawetkã nòwikszë nosëškò, co mò nozdrë jak torfkùle, téz wiãcy jak do fùł nasztopac sã nie dò. A kłòpòt z nim je jesz taczci, że dzurë mò w dół szcerowóné i temù tobaka mòže letkò wëpadnqç. Starszi tobacz-

nicë majq w nosu taczë klatczy (włosci), co sã specjalno dlò te, cobë nen proszk trzëmac, jaż na wilgòc przeidze przez krew do mùskù. Tedë sã dopierze zaczinò! Kòzdi, czej wcygnie, co jinégò widzy a czëje! Jedny widzq leno gòté białeczci 70+, a jiny czëjq wcyg „Tam, gdzie Wisła òd Krakòwa”. Ti czëjq, że pòlsczi sejm sã dogòdòł, a ny... widzq, że nié. Zażëc je dobrze midzë szëchtama robòtë. Pò „etatowim” dzëjanim, pò pòtnim, czej człowiek ju kqsk ùsniëwò, a jesz je mùsz pòprowadzëc próbã chùru, a jesz na jaczë wieszcë zetkanië zładowac. Czedë człowiek pò takczims meldëje sã doma midzë dzesqłq a jednòstq wieczòr – jedzenië je zëmne a dzëce tatka nie pòznòwajq, bò... taczci je wëczapóny òd tobaczi. Zażëc je nòt, czej sã za kòto czeru pakùje. Tobaka nié leno czëszczy drogã... do swòbòdnégò òddichaniò, ale téz spròwiò, że òczë łzama sã wëpeñniwajq a bez to sã zdroj pòpròwiò. W cemkù mòže nawetkã bez widów jachac! Leno na ne parchatë sarnë a dzëcci trzeba òpasowac, bò òne tobaczi nie zażiwajq... Ale nòlepi tobaka szmakò na sznëpã!

Sonet ò sznëpie³

Za czim cebie szal? Cepli gòdnik mómë...
Cepli? Jak kòbù! Bie jaż tak nie plażi
Dim sã globaldë òcepledië zdarzi!
Biarznã bez szala. A do te gò lubiã...

Czemù w ceplëszë nie wëjedzesz stronë!
Tu bie tobaka szbakò i zylc z òctã
Tòflòk wëszëti, w kòscele pasterka,
Czej z pòtdim saddã... Tu mëch starków grobë!

To przez tobakã? Czemù bez nos mówisz?
Wstqpiwszë w plëtã tak jem sã zazdobit –
Tebù bób czòpkã a szalùszk téz dowé!

Szëpã, co stëdczi wiészò bie pòd nosã
Na drëdzi dzën ju czësto darbò złowit...
Czich! Czich! A pròwda! Bòze, dójce zdrowié!

TÓMK FÓPKA

¹ Sławòmir Fòrmella, Pamiãtka pò mòrdarzu, w: *Swiat dobëcò. Antologiò dokòzów nòdgròdzonech w XVI Òglowòpòlsczim Kònkursu m. Jana Drzëdzdżòna w rokù 2015*, Mùzeùm Pismieniznë i Kaszëbskò-Pòmòrszci Mùzyczi, Wejrowò 2016, s. 76.

² Tzw. primka, co jã marënërowie lubiq.

³ Zainspirowóny tlòmactzenim „To przez ten mróz” Jerzëgò Ficowsczëgò

